

בדין הבא ממקום קרוב וגדול הבית

סוגיית הגמ' והירושלמי

ראה כל תוס' על הסוגיא, ורא"ש סי' לח ד"ה ת"ר, וסי' לט ד"ה ירושלמי.

טור: אחד מהאבלים שלא היה עם האחרים בשעת מיתת המת ואח"כ בא אצלם אם היה קרוב להם תוך י' פרסאות והיה גדול הבית בבית אפי' בא ביום הז' מונה עמהם והוא שבא ומצאן שעדיין נוהגין אבילות בחליצת מנעל ועטיפת הראש ורבים מתעסקין עמהם לנחמם

אבל אם היה רחוק מ' פרסאות או שלא היה גדול הבית בבית או שזה הבא הוא הגדול אפי' בא ביום הב' מונה לעצמו

הלך הגדול לב"ה להתעסק בצרכי המת לעשות לו מצבה ובנין לקבר ובא א' מהאבלים ממקום קרוב שלא היה אצלם אם חזר הגדול לבית תוך ג' ימים הרי הוא כאילו לא הלך כיון שהלך לצורך המת וקטן הבא נגרר אחריהם ומונה עמהם לא בא לבית תוך ג' ימים הוי כאילו אין הגדול בבית וקטן הבא מונה לעצמו אפי' בא ביום הב'

כתב הרמב"ן י"א הלכו מקצתן עם המת לב"ה ומקצתן נשאר בבית אלו שבבית נוהגין אבלותן משהחזירו פניהם מהמת ואלו שהולכין עמו אין נוהגין אלא משיסתם הגולל חזרו אותם שהלכו עם המת תוך ג' ימים מונין עם אלו שבבית לאחר ג' ימים מונין לעצמן בין שבית הקברות רחוק או קרוב בין שהיה ההולך שם גדול הבית או קטן

אבל הוא פסק שאותם שחזרו מב"ה מונין לעולם עם אותם שבית אפי' באו ביום ז' אפי' ב"ה רחוק והגדול הלך שם והוא שבאו קודם שפסקו מאבילותם ועל כן כ' הלך גדול הבית לב"ה ובא אפילו ביום ז' אם בא אחד מהאבלים שלא היה עמהם נגרר אחריהם כאילו היה הגדול בבית וא"א ז"ל כתב כסברא

מו"ק כא ב: תנו רבנן: אבל, שלשה ימים הראשונים בא ממקום קרוב - מונה עמהן [הואיל דבמקום קרוב הוה, ויכול לבא בתחלת האבילות - חשבינן ליה כמו דאתא], בא ממקום רחוק - מונה לעצמו. מכאן ואילך, אפילו בא ממקום קרוב - מונה לעצמו.

רבי שמעון אומר: אפילו בא ביום השביעי ממקום קרוב - מונה עמהן
אמר ר' שלשה ימים הראשונים, בא ממקום קרוב - מונה עמהן. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: והוא שיש גדול הבית בבית.

איבעיא להו: הלך גדול הבית לבית הקברות [אחר מטתו לקוברו] מהו? [מי חשבינן ליה כמאן דהוי בביתיה, הואיל ולצורך המת הלך אתו] - תא שמע, דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו הלך גדול הבית לבית הקברות מונה עמהן. - מונה עמהן? והתניא מונה לעצמו! - לא קשיא: הא דאתא בגו תלתא, והא - דלא אתא בגו תלתא. כי הא דאמר להו רב לבני הצלפוני: דאתו בגו תלתא - לימנו בהדיכון, דלא אתו בגו תלתא - לימנו לנפשיהו.

אמר להו רבא לבני מחוזא: אתון דלא אזליתו בתר ערסא, מכי מהדריתו אפייכו מבבא דאבולא - אתחילו מנו

רבי שמעון אומר אפילו בא ביום השביעי ממקום קרוב מונה עמהן אמר רבי חייא בר גמדה אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי: והוא שבא ומצא מנחמין אצלו. בעי רב ענן: ננערו לעמוד ולא עמדו, מהו? - תיקו
אמר ר' יוחנן הלכה כר' שמעון באבל.

ירושלמי: אית תנוי תני אלו שבכאן מונין משיצא המת ואלו ששם מונין משיסתם הגולל ואית תנוי תני אלו ואלו מונין משיסתם הגולל ר' סימון בשם ריב"ל אומר הכל הולך אחר גדול שאם היה הגדול כאן אלו ואלו מונין משיצא המת ואם היה הגדול שם אלו ואלו מונין משיסתם הגולל אין שם גדול אלו שכאן מונין משיצא המת ואלו ששם מונין משיסתם הגולל ע"כ.

ראשונה שאינו נגרר אחריהם אלא א"כ
חזר הגדול תוך ג' ימים

טור סעיף ב: וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל
אחר שנגמר ונסתם סתימת הקבר
מתחיל האבלות אפילו אם ישהו הרבה
מלידת עליו האבן
בד"א באותם שהולכים עם המת
לב"ה אבל אותם שאינם הולכין עמו
מיד כשיחזרו פניהם מהמטה מתחילין
למנות

ומיהו כתב הרמב"ן דוקא כשמולכים
המת מעיר לעיר מיד כשמסרוהו לאלו
שמולכין אותו והחזירו פניהם מהמטה
כבר נתייאשו ממנו ודמי לסתימת
הגולל אבל הקוברים בב"ה סמוך לעיר
החוזרים משערי העיר אינן מתאבלין
עד שאמרו להם שנקבר

וכ"כ הרמב"ם מי שדרכו לשלוח המת
למדינה אחרת לקוברו ואינן יודעין מתי
יקבר מיד שיחזרו פניהן מתחילין
למנות האבלות

אבל בעל הלכות לא חילק דאפילו
נקבר בעירו מתחילין מיד כשיחזרו
פניהן

ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כדברי
הרמב"ם

**והא דאמרינן כשמולכין אותו מעיר
לעיר** שאותן שבכאן מונין משיצא המת
ואותם שיוצאין עמו משיסתם הגולל
היינו דוקא שאין בהן גדול משפחה אבל
אם יש בהם גדול משפחה הכל הולך
אחריו אם נשאר בכאן אלו ואלו מונין
משיצא המת ואם הולך עמו אלו ואלו
מונים משיסתם הגולל וגדול משפחה.

בית יוסף סעיף ב: והא דאמרינן
כשמולכין אותו מעיר לעיר שאותן
שבכאן מונין משיצא המת וכו' היינו
דוקא שאין בהן גדול משפחה אבל אם
יש בהן גדול משפחה הכל הולך אחריו
וכו'.

ירושלמי (מו"ק פ"ג ה"ה) כתבו
הרא"ש בפרק אלו מגלחין (שם) וזה
לשונו: הרי שמולכין אותו ממקום
למקום כגון אילין דקסרין דקברי בבית
בירי אית תניי תני אלו שבכאן מונין

משיצא המת אלו ששם מונין משיסתם
הגולל ואית תניי תני אלו ואלו מונין
משיסתם הגולל רבי סימון בשם רבי
יהושע בן לוי הכל הולך אחר גדול
המשפחה מהו אחר גדול המשפחה
**רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסי
לחומרא** שאם היה גדול המשפחה כאן
אלו ואלו מונין משיצא המת ואם היה
גדול משפחה שם אלו ואלו מונין
משיסתם הגולל אין שם גדול משפחה
אלו שבכאן מונין משיצא המת ואלו
ששם מונין משיסתם הגולל:

והתוספות כתבו בפרק אלו מגלחין
(כב. ד"ה מהדריתו) על הירושלמי הזה
קשיא מהו לחומרא הא זימנין אזלינן
לקולא בתר גדול הבית כגון שגדול
המשפחה כאן שכולם מונין משיצא
המת דהוי קולא. לכן נראה לפרש שאם
גדול המשפחה כאן מונין מיד ומתחילין
להתאבל עמו לכבודו מיד כשישמעו
אפילו שלא בפניו אבל עיקר האבלות
יתחילו למנות משיסתם הגולל עכ"ל.
וכן כתבו הגהות מיימון בפרק ז' (ד"ק
ה"ד סוף ד"ה אם) בשם מהר"ם (הל'
שמחות סי' עג):

אבל בנוסחת ירושלמי דידן לא
גרסינן הכי אלא הכי גרסינן מהו חומרן
אם היה גדול משפחה כאן אלו שבכאן
מונין משיצא המת ואלו ששם מונין
משיסתם הגולל אם היה גדול
המשפחה שם אלו ואלו מונין משיסתם
הגולל ולפי גירסא זו הדבר ברור
דלעולם אזלינן לחומרא ואין אנו צריכים
לפרש הירושלמי בענין שפירשוהו
התוספות.

וגירסת הרמב"ן בתורת האדם
(עמ' קסא) בירושלמי הזה מגומגמת
ואפשר שטעות סופר יש בדבריו.

והתימה על התוספות שכתבו
הירושלמי כגירסא דנוסחי דירושלמי
דידן מאי קשיא להו וצריך לומר שטעות
סופר יש בתוספות שבידינו כי הם לא
היו גורסין אלא כגירסת הרא"ש ועל כן

הרא"ש ובודאי דלאותה גירסא קשה
מה שהקשו התוספות:

הוקשה להם והוצרכו להפליגו לדעת
אחרת. ורבינו סתם דבריו כגירסת

העתקת הב"י סעיף ח

ועדיין גדול הבית שם בבית הקברות
והטעם לזה לפי שהגדול ההולך לבית
הקברות עצמו כשחוזר בתוך שלשה מונה
עמהם ואפילו היה בבית הקברות רחוק
לפי שכבר היה שם עמהם בשעה ראשונה
וחזר אצלם לפיכך זה הבא ממקום קרוב
מונה עמהם ועם גדול הבית ונמצאו כולם
במנין [אחד] חזר גדול הבית מבית
הקברות אחר שלשה מונה לעצמו ואפילו
היה בבית הקברות במקום קרוב הילכך
זה שבא ממקום אחר נמי אינו נגרר אחר
הקטנים נמצא גדול הבית מונה לעצמו וזה
שבא מונה לעצמו ואבלים שבבית מונים
לעצמם. כך נראה מסברת חכמים הללו
ז"ל וכן כתבו רבותינו הצרפתים ז"ל והם
אמרו דלאו דוקא גדול הבית אלא אפילו
קטן הבית שהלך לבית הקברות בא בתוך
שלשה מונה עמהם לאחר שלשה מונה
לעצמו בין לרבי שמעון בין לרבנן בין שהיה
בבית הקברות קרוב או רחוק [והיינו דאמר
רב לבני הצלפוני דאתא בגו תלתא וכו'].

והראב"ד ז"ל הלך בדרך זאת הסברא
שכתבנו אלא שהוא מפרש הלך גדול
הבית לבית הקברות מהו במנין הגדול
עצמו ועליו אמרו הא דאתא בגו תלתא וכו'
לא שנא בית הקברות קרוב או רחוק אבל
הבא ממקום אחר כל שלא מצא גדול
הבית בבית ממש מונה לעצמו אפילו ביום
[שביעי]. חדושי הגהות לטור: צ"ל מונה
לעצמו אפילו בגו ג' ואם מצא גדול הבית
בבית מונה עמהן אפי' ביום ז' והוא שבא
קרוב ואם בא מבית הקברות אפילו רחוק:

והרי"ף (יג:) פסק סתם כרבי שמעון
והשמיט מלכתוב דין גדול הבית שהלך
לבית הקברות לפי שהסוגיא כפשטה הא
דאתא בגו תלתא וכו' כתנא קמא אתיא
והשיבו עליו שזו היא סוגייתו של רבי יוחנן
ורבי יוחנן הוא שפסק הלכה כרבי שמעון.
ואנו כך דעתנו כדברי [חידושי הגהות
לטור: בדברין] רבינו [הרי"ף] ז"ל דרבי
שמעון לא קפיד ביומי ושלישי כשביעי דמי
ליה ולא שנא גדול לא שנא קטן אלא רבי
יוחנן תרוצי הוא דמתרץ לה לברייטא
דקתני מונה לעצמו ומוקים לה לאחר
שלשה כרבנן אלא איהו כרבי שמעון

והרמב"ן כתב בתורת האדם (עמ' קנט)
על סוגיא זו הוו רבנן בפסקה
ובפירושא.

בהלכות גדולות (שם עמ' רמז) אומר
הלכה כרבי שמעון איבעיא להו וכו' לא
קשיא דהא דאתא בגו תלתא מונה עמהם
ואפילו בא ממקום רחוק לבתר תלתא יומי
ממקום רחוק מונה לעצמו ממקום קרוב
מונה עמהם כרבי שמעון.

והר"י גיאת כתב טובא מערבב הדין
פסקא קשה ליה ממקום רחוק מי הזכירו
למנות עמהם עד כאן לא נחלק רבי שמעון
אלא ממקום קרוב אבל רחוק מונה לעצמו
לדברי הכל ועוד אמרי כיון דרבי שמעון
במקום קרוב בלבד הוא דפליג היכי
מיתוקמא דרבי יוחנן עלה הלך גדול הבית
לבית הקברות ואתא בגו תלתא [ולא] [או
לא] אתא בגו תלתא [אלא] אליבא דתנא
קמא:

ורבינו חננאל כתב (כב.) שלשה ימים
הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמהם
והוא שיש גדול הבית בבית ואפילו הלך
[גדול הבית] לבית הקברות ובא בתוך
שלשה מונה עמהם בא לאחר שלשה
ומצא שהלך גדול [הבית] לבית הקברות
מונה לעצמו בא ממקום רחוק בתוך שלשה
מונה (עמהם) [לעצמו] מכאן ואילך אפילו
בא ממקום קרוב מונה לעצמו [רבי שמעון
אומר אפילו בא ביום שביעי ממקום קרוב
מונה עמהם].

וכתב הרב ר' יצחק הדין פסקא דייק
טפי נראה שמסכימים לפרש שהבא
ממקום קרוב מונה עמהם והוא שיהיה
גדול הבית שם ואפילו בא בשביעי ממקום
קרוב כרבי שמעון לא היה גדול הבית שם
כלל ולא חל עליו אבלות עמהם זה שבא
לכאן אינו מונה עמהם לא שנא בשני ולא
שנא בשביעי ואם הלך גדול הבית בבית
הקברות ובא זה ממקום קרוב לכאן רואים
אם חוזר גדול הבית לבית בתוך שלשה
ימים מונה זה הבא עמהם דהוי ליה כמי
שמצאו אותו בבית נתעכב גדול הבית
בבית הקברות עד לאחר שלשה ימים זה
הבא מונה לעצמו ואפילו בא ביום שני
ממקום קרוב וכל שכן כשבא לאחר שלשה

סבירא ליה ביומי. וכך פירוש השמועה מדאמרין והוא שיש גדול הבית בבית הא גדול שבא ממקום אחר לכאן אינו נגרר אחר הקטנים בעי בגמרא הלך זה הגדול לבית הקברות מהו נגרר הוא עמהם או הם נגררים אחריו ואין מונין עד שיסתם הגולל ואמר רבי יוחנן אפילו הלך גדול הבית (לקברות) [לבית הקברות] מונה עמהם ומקשינן עליה ברייתא דקתני מונה לעצמו ומתרץ לה ההיא כשבא לאחר שלשה כרבנן דגדול שבא מבית הקברות אצל הקטנים וקטן שבא ממקום אחר אצל גדול הבית שוין הן ואין חילוק והפרש בין שיהיה בית הקברות רחוק או קרוב שהרי במקום קרוב היה להם כשחלה להם אבלות ומיהו איהו ודאי אינו נוהג אבלות אלא לאחר שיסתם הגולל אלא שמונה עמהם כשבא אצלם לתנא קמא תוך שלשה ולרבי שמעון כל שבעה.

זהו הפירוש שנראה (לו) [לנו] והענין מחוור אצלנו מכל מה שנאמר למעלה בהרבה פנים ובין שיהא פירוש השמועה כדברינו או כפירוש הלשונות שכתבנו מכל מקום נאמר שזו שאמרו בגמרא הא דאתא בגו תלתא הא דלא אתא בגו תלתא אליבא דרבנן איתמר ולתרוצי לברייתא לאוקמוה בדידהו אבל לרבי שמעון לית ליה שלשה כלל אלא כל זמן שבא ומצא מנחמים אצלו הרי הוא כיום שלישי וזו סברתינו בלא ספק יתד היא שלא תמוט וכן דעת רבינו הגדול אלא שהשמיט דין גדול הבית שהלך לבית הקברות:

נמצאו כללי השמועה בקצרה אבל הבא ממקום קרוב ומצא גדול הבית בבית מונה עמהן אפילו בא ביום השביעי והוא שבא ומצא מנחמין אצל גדול הבית היה זה הבא לכאן גדול הבית או שהיה הגדול במקום אחר וזה הבא לכאן קטן אצל קטנים הוא מונה לעצמו.

הלכו מקצתן לבית הקברות ומקצתן נשאר בבית אלו שבכאן נוהגין אבלותם משהחזירו פניהם מן המת ואלו שהולכים עמו אין נוהגים אבלותם עד שיסתם הגולל חזרו ההולכים לבית הקברות ובאו בתוך שלשה ימים מונים עם אלו שבכאן חזרו לאחר שלשה מונים לעצמן בין שהיה קרוב או רחוק בין שהיה ההולך שם גדול הבית או קטן

בא אבל ממקום קרוב ומצא קטנים בבית וגדול בבית הקברות אם הגדול מונה עמהם כגון שבא בתוך שלשה הרי זה כמי שבא ומצאו לגדול הבית בבית ונגרר עם הגדול ומונה עמהם חזר הגדול לאחר שלשה כיון שהוא מונה לעצמו אין הבא נגרר עם הקטנים אלא מונה לעצמו והגדול מונה לעצמו. וזה כדרך רבינו חננאל וחכמי הצרפתיים ז"ל.

אבל כפי סברתנו שתלינו אותה ברבינו הגדול ההולכים לבית הקברות מונים עם אלו שבבית בין גדולים בין קטנים בין שבית הקברות קרוב או רחוק בין באו בתוך שלשה בין ביום שביעי והוא שבאו ומצאו מנחמין

וכן הבא ממקום אחר לשם ומצא שהלך גדול הבית לבית הקברות כיון שחזר גדול הבית אצלם אפילו ביום שביעי ומונה עמהן אף זה נגרר עמו ונמצאו כולם מונין מנין אחד והוא שבא זה ממקום קרוב וזהו הנכון והראוי לסמוך עליו. עד כאן לשונו [של הרמב"ן]:

והרמב"ם כתב בפרק ז' (ה"ד) כלשון הזה מי שמת לו קרוב ולא ידע עד שבא אם היה במקום קרוב שהוא מהלך עשרה פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד אפילו בא ביום השביעי אם מצא מנחמים אצל גדול הבית אפילו שנערו לעמוד הואיל ומצא מנחמים עולה לו ומונה עמהם תשלום שלשים יום ואם לא מצא מנחמים מונה לעצמו וכן אם היה במקום רחוק אפילו בא ביום שני מונה לעצמו שבעה ושלשים מיום שבא עד כאן לשונו.

דעתו כדעת הרי"ף שהשמיט מלכתוב דין הלך גדול הבית לבית הקברות לפי שהם ז"ל סבורים שאותה סוגיא אליבא דתנא קמא איתמר אבל לרבי שמעון לא שנא לן בין תוך שלשה לאחר שלשה דאפילו בא ביום השביעי והוא שבא ממקום קרוב ומצא גדול הבית בבית אבל אם בא ממקום רחוק ואפילו בא ממקום קרוב אם לא מצא גדול הבית בבית מונה לעצמו

וגדול הבית שהלך לבית הקברות אינו מונה אלא משיסתם הגולל ואפילו חזר אצל בני הבית ביום השלישי והם מונין משיחזרו פניהם והבא ממקום קרוב מונה עם גדול הבית דאחריו הוא נגרר לא אחר

שאר בני הבית זה נראה לי בדבריהם ז"ל ברור:

והמרדכי במועד קטן (סי' תתקא) והגהות מיימון בפרק ז' (ד"ק ה"ד ד"ה אם) כתבו שיטת ראבי"ה (סי' תתמב עמ' 572) ושיטת הראב"ד בענין זה. והגהות מיימון כתבו עוד שיטת רבינו שמחה בזה ואין להאריך.

ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן: [בדק הבית]

כתב הרשב"א (ח"א סי' תעז) שנשאל במה שאמרו בא ממקום קרוב מונה עמהם אם צריך להתעכב שם ולמנות עמהם ממש או אפילו בא ועמד עמהם יום אחד ולמחר חזר למקומו מונה עמהם כלומר מן היום שהתחילו הם למנות והשיב כל שבא ממקום קרוב נעשה טפילה להם והוא ליה כאילו היה עמהם משעה שחל האבלות דהיינו משיסתם הגולל ומונה "עמהם" דקאמר מונה "כהם" קאמר שרואים כאילו היה עמהם והתחיל למנות משעה שהתחילו הם למנות:

שולחן ערוך יורה דעה סימן שעה סעיף ח

מי שמת לו קרוב, ולא ידע עד שבא למקום שמת שם המת, או למקום קבורה, אם היה במקום קרוב שהוא מהלך י' פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד, אפילו בא ביום זה, אם מצא מנחמים אצל גדול הבית, אפילו שנערו לעמוד, הואיל ומצא מנחמים (דהיינו שנוהגים עדיין קצת אבלות) (טור ורשב"א בתשובה), עולה ומונה לו עמהם תשלום שלשים יום; ואם לא מצא מנחמים, מונה לעצמו. וכן אם היה במקום רחוק, אפילו בא ביום שני, מונה לעצמו שבעה ושלשים מיום שבא (כרמב"ם עפ"י הבנת הב"י).

הגה: וי"א דאפילו אם בא אחד, ואין הגדול בבית רק שהלך לצורך המת, אם חזר תוך ג' ימים היו כאילו הוא בבית והבא תוך ג' מונה עמהם (וכן הוא בטור); ויש להקל כסברא זו. וכל שדינו למנות עמהם, אפילו אם חזר אחר כך לביתו, מונה עמהם (הרשב"א סימן תע"ז).

אבל באמת אין דברי הב"י נראים עיקר כמ"ש בספרי אלא נראה עיקר כמ"ש הרמב"ן לדעת הרי"ף ומביאו ב"י דס"ל דאפי' בא הגדול אצל בני הבית תוך ז' מונה עמהם ולא מסתימת הגולל בין שבא ממקום קרוב או רחוק וכן אפי' קטן שהלך לבה"ק וחזר תוך ז' מונה עמהם וכן הבא ממקום אחר לשם ומצא שהלך גדול הבית לבה"ק כיון שחזר גדול הבית אפי' ביום ז' מונה עמהם אף זה נגרר עמו ונמצאו כולם מונין מנין א' והוא שבא זה ממקום קרוב וא"כ גם דעת הרמב"ם כן שהוא הלך ממש בדרך הרי"ף רבו ע"ש. **והסמ"ג** דף רמ"ו ע"ג כ' כל' הרמב"ם. **ומדברי רבינו ירוחם** נתיב כ"ח ח"א נראה שפוסק כהרמב"ן, ע"ש.

ודעת הרא"ש נ"ל דמפרש הא דאתא בגו תלתא על האחר הבא ולא הזכר לדבריו בש"ס אם חזר הגדול לביתו או לא אלא לעולם היכא דהלך הגדול לבית

ש"ך ס"ק יב: וי"א כו' - באמת הרב נמשך אחר מ"ש הב"י שדעת הרמב"ם (שהעתיק המחבר דבריו כאן) כדעת הרי"ף שהשמיט מלכתוב דין דהלך גדול לבה"ק כו' וגדול הבית שהלך לבה"ק אינו מונה אלא משיסתם הגולל ואפילו חזר אצל בני הבית ביום ג' והם מונים משיחזרו פניהם והבא ממקום קרוב מונה עם גדול הבית דאחריו הוא נגרר ולא אחר בני הבית עכ"ל, ומביאו ד"מ.

וכתב עליו ואני אומר דסברת הרא"ש הוא סברת רבותינו הצרפתים ור"ח כמבואר מדברי הרמב"ן שהביא ב"י בארוכה ולכן נראה דכוותיהו נקטינן דהלכה כדברי המיקל באבל, ותו דבעלי התוספות ור"ח והרא"ש רבים נינהו גם הרא"ש בתרא הוא והסכים לסברתו וכן הלכה עכ"ל וע"פ זה כתב הרב כאן וי"א כו' ויש להקל כסברא זו כו'.

הקברות ובא אחר תוך שלשה מונה עמהן לאחר שלשה מונה לעצמו ואם לא הלך לבית הקברות אז אפי' בא ביום הז' מונה עמהן כרבי שמעון והיינו דכ' הרא"ש הלך גדול הבית לבה"ק כו' ובא אחד מן האחין תוך ג' מהו כו'

אבל הטור ס"ל דהרא"ש מפרש הא דאתא בגו תלתא על הגדול לדבריו שצ"ל הא דכתב הרא"ש ובא א' מן האחין תוך שלשה היינו משום דאי בא אחר ג' בעוד שהגדול בבית אז פשיטא ול"מ לן דהא' מונה עמהן כשחזר הגדול תוך ג' ודוחק וגם לדבריו צ"ל הא דכ' הרא"ש והא דמפליג רבי יוחנן הכא בין תוך ג' ובין לאחר ג' היינו היכא דהלך גדול הבית לבה"ק עכ"ל היינו דבגדול הבית מפליג בין חזר תוך ג' או לא ולישנא לא משמע הכי ועוד דהעיקר חסר מן הספר וה"ל לפרש דבגדול הבית הוא דמפליג בין חזר תוך ג' או לא ודוק

ודעת ר"ח ורי"ץ גיאות ורבותינו הצרפתים שהביא הרמב"ן ופירש דעתם הכל תלוי במה שהגדול מונה עמהם או לא, דאם הגדול מונה עמהם אז גם הבא ממקום קרוב מונה עמהם ואם גדול מונה לעצמו אז גם הבא מונה לעצמו וע"כ הוכרח לפרש דבריהם שהגדול הלך לבה"ק קודם סתימת הגולל דאם לא כן לא משכחת לה שהגדול מונה לעצמו והלכך לסברתם שחילקו בין תוך ג' לאחר ג' דינא הכי אם חזר הגדול תוך ג' שאז מונה עמה' ולא מסתימת הגולל גם הבא מונה לעצמו ואינו מונה עמהם ולא עם הגדול רק לעצמו אבל כשחזר הגדול ג"כ מן המת קודם סתימת הגולל שמתחיל מיד למנות עם שאר בני הבית אף שהולך אח"כ לבה"ק וחזר אחר שלשה ימים מ"מ הרי הוא מונה עמהם וכיון שמונה עמהם א"כ גם הבא מונה עמהן בכל ענין רק שבא ממקום קרוב

אבל להרא"ש אינו תלוי במה שהגדול מונה עמהן או לא אלא הכל תלוי בין אם בא תוך שלשה או לא ואף שאבלות הגדול התחיל בשוה עם שאר בני הבית יש חילוק בין תוך שלשה או לא וע"כ כתב הרא"ש שהלך הגדול לבה"ק להתעסק בצרכי המת לעשות לו מצבה או צורך בנין בתוך הקבר כלומר שמתחילתן התחיל אבילותם בשוה רק שהלך לבה"ק אחר הקבורה לצורך מצבה וכה"ג אז יש חילוק בין תוך ג'

לאחר ג' וע"כ כתב הטור וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה שאינו נגרר אחריהם אלא אם כן חזר הגדול תוך שלשה ימים ולא כתב בקיצור וא"א ז"ל כתב כסברא הראשונה שאינו נגרר אחריהם אלא כשבא תוך שלשה אבל לא הוזכר בדבריו לחלק בין סתימת הגולל או לא.

וכן לענין התחלת אבלות נראה שחולק הרא"ש שהרי אחר שכתב פירוש דבריו על סוגיא דש"ס דידן הביא הירושלמי דאית תנוי תני אלו שבכאן מונין משיצא המת ואלו ששם מונין משיצא הגולל ואית תנוי תני אלו ואלו מונין משיצא הגולל ר' סימון בשם ריב"ל אומר הכל הולך אחר גדול שאם היה הגדול כאן אלו ואלו מונין משיצא המת ואם היה הגדול שם אלו ואלו מונין משיצא הגולל אין שם גדול אלו שכאן מונין משיצא המת ואלו ששם מונין משיצא הגולל ע"כ.

וכ' עלה הך הירושלמי לאו מענין סוגיא דשמעתין אלא איירי בענין התחלת אבלות כדאמרינן בשמעתין אמר ליה רבא לבני מחוזאי אתון דלא אזליתו בתר ערסא מכי אהדריתו אפייכו מבבא דאבולא אתחילו מנו והירושלמי השמיענו שיש חילוק כשיש שם גדול עכ"ל.

ר"ל דש"ס דידן מיירי כשהתחילו האבילות בשוה כגון שכולם הלכו לקברות בשעת קבורה או שגם הגדול נשאר בבית בענין שהתחילו כולם למנות משיצא הגולל לאו משיצא המת אלא דאם אח"כ יצא הגדול לבה"ק לצורך מצבה וכה"ג יש חילוק בין תוך ג' לאחר שלשה (אבל לר"ת וסייעתו וכן להרי"ף לדעת הרמב"ן צריך לומר שהירושלמי חולק על ש"ס דידן וכן הוא בת"ה בהדיא ע"ש בדף צ"ב ע"ג)

ולפי זה היכא שהיה הגדול בשעת קבורה דהיינו בסתימת הגולל והאחרים נשארו בבית לעולם מונין אלו ואלו משיצא הגולל ולא הוזכר חילוק דתוך ג' או לאחר ג' בכאן ובין חזר הגדול לבית או לא לעולם מתחילין הכל משיצא הגולל וע"כ דקדק הטור וכ' וא"א הרא"ש ז"ל כ' כסברא הראשונה שאינו נגרר אחריהם אלא חזר הגדול תוך שלשה רצה לומר בזה דוקא הסכים לסברא הראשונה דלא כהפישה סעיף כ"ז שערבב דברי הרמב"ן עם דעת הרא"ש וטור ולכן הוקשה לו מ"ש הטור לעיל (דהיינו שפסק כהירושלמי דלעיל) דהכל הולך אחר הגדול לענין

התחלת אבילות ולפמ"ש לק"מ דהתם מיירי לענין התחלת אבילות וכאן מיירי שהתחילו שניהם בשוה וזה ברור. ומ"מ בלא"ה יש לתרץ דהא דכ' לעיל דאלו ואלו מונין משיסתם הגולל היינו היכא דגדול הבית דר שם במקום שיקבר המת.

וכן מחלק במרדכי וז"ל ור' אברהם פירש דכולהו מונין משיצא מפתח ביתו לפי שהוא טפל להם וכן מצאתי כתוב בשם ר"י ופירש דירושלמי פליג אש"ס דידן וכש"ס דידן עבדין דמונה עמהם והוא דאתא בגו תלתא יומי אבל אתא בתר תלתא יומי מונה לעצמו משיסתם הגולל לפי דבריו כשהוא דר כאן והלך לבה"ק כן הוא הדין אבל אם גדול הבית דר שם במקום שיקבר המת אז אלו ואלו מונין משיסתם הגולל כדברי הירושלמי ולא יחלוק על ש"ס שלנו לפ"ז עכ"ל

ובע"כ לדברי המחבר צריך לתרץ כן שהרי העתיק דברי הרמב"ם דמשמע מיניה מיהא בין לפי מה שפי' הוא דבריו בין לפי מה שפירשתי דבריו דאלו שנשארין כאן מיהא מונין משיצא המת ולא משיסתם הגולל אע"ג דהגדול היה בשעת סתימת הגולל בבה"ק ולעיל סעיף ב' כתב ואם גדול המשפחה הולך עמו אף אלו שבכאן אינן מונין אלא משיקבר א"ו התם מיירי דגדול הבית דר במקום שיקבר והאי דר שם נראה לי היינו דכיון דדר שם ונשאר שם הולכים אחריו אבל אם לא נשאר שם כי דר שם מאי הוי ס"ס השתא הוא אצלם. ונראה דאף הרמב"ן שכ' דהירושלמי מיירי בכל גווי אפילו היכא דהגדול חזר אצלם ולכך הוצרך לומר דפליג אש"ס דידן תדע דע"כ במרדכי גופיה צ"ל כן שמתחילה כתב ופירוש ירושלמי פליג אש"ס דידן כו' ואח"כ כתב ולא יחלוק על ש"ס שלנו לפ"ז א"ו מ"ש מתחילה דפליג היינו בחזר הגדול לביתו משום דבירושלמי אינו מחלק בכך ומשמע דבכל ענין הולכים אחר הגדול ומ"ש אח"כ ולא יחלוק כו' היינו דנשאר שם במקום שדר שם.

ולענין דינא נראה עיקר כסברת הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן והסמ"ג ורבינו ירוחם דלעיל דרבים וגדולים נינהו ומקילין באבל וגם רבינו ירוחם בתרא הוא

וכ' מהרש"ל דאף הרמב"ן מודה היכא שלא נשאר מקצתן בבית דמונה לעצמו והביאוהו האחרונים ומשמע מדבריו שם דמונה להרא"ש וא"כ אם בא תוך ג' מיהת מונה עמהן אף שלא נשאר מקצתן בבית ודוק,

אלא מיהו היכא דהתחיל הגדול למנות עמהן בשוה ואח"כ הלך לבה"ק לצורך מצבה וכה"ג נהי דלהרמב"ן בכל ענין מונה עמהן היינו היכא דחזר הגדול אצלן תוך ז' אבל היכא דלא חזר כלל מזה לא הוזכר בדבריו ונראה דקי"ל כהרא"ש בהא דאם בא אחד ממקום קרוב תוך ג' מונה עמהן דהוי כמי שישנו בבית ואם בא אחר ג' מונה לעצמו כיון דאין הגדול שם ודוקא כשהלך להתעסק בצרכי המת אבל אם הלך בעסק אחר בכל ענין מונה לעצמו כיון שלא חזר הגדול תוך ז' וכל גדול שבענין זה היינו כמו גדול דלעיל סעיף ב', וכן משמע מדברי הפוסקים בהדיא

מיהו היכא דאשתו מתה ובאו אחרים ושאר קרובים הבעל נקרא גדול הבית מפני שהוא חייב בקבורתה ולטפל יותר מן האח או האב ואין הולכים אחר המצטער יותר שאין כל הדעות שוות, כ"כ הרשב"א בתשוב' ס"י תע"ח:

ש"ך ס"ק יג: והבא תוך ג' מונה עמהן - לא ידענא למה הצריך שיבא תוך ג' דהא לסברא זו דהטור א"צ רק שהגדול יחזור תוך ג' ואפי' בא הקרוב ביום ז' מונה עמהן ואפשר דנקט תוך ג' לרבותא דאע"פ שבא בעוד שלא היה גדול הבית בבית ואצ"ל אם בא אחר ג' בעוד שחזר הגדול תוך ג' וכעין מה שפירשתי לעיל לישנא דהרא"ש ובא אחד מן האחים בתוך ג' כו' לדעת הטור ואפשר דאפי' לסברא הראשונה אם בא אחר שלשה בעוד שחזר הגדול לבית מונה עמהם כיון דבא אצלם וגדול הבית שם להכי נקט תוך שלשה דלסברא הראשונה מונה לעצמו א"א משום שהרב נטה לסברת הרא"ש דבתראי הוא וכמ"ש בד"מ הבאתיו לעיל וספוקי מספקא ליה בדעת הרא"ש הא דמחלק בין תוך שלשה אי קאי אגדול וכדעת הטור או אקרוב הבא וכדפרש"י הלכך אזיל הכא והכא לחומרא ודו"ק, העולה מזה מי שמת לו קרוב ונודע לו במקומו מונה לעצמו משנודע לו ואפי'

ז' שאז הגדול מונה לעצמו משיסתם הגולל אז גם הבא ממקום קרוב אינו מונה עם אותן שבבית משיצא המת אלא מונה לעצמו משעה שנודע לו וכל זה שהלך הגדול לבה"ק במקום שאינו דר שם אבל הלך למקום שדר שם ונשאר שם אפי' אותן שנשארו כאן שהחזירו פניהם מהמת הולכים אחריו ומונים משיסתם הגולל ודוקא שיכול לבא שם תוך ג' אבל אם אינו יכול לבא שם תוך ג' אלו שכאן מונין מיד וגדול שבבה"ק מונה משיסתם הגולל ואם התחילו אותן שבבית והגדול למנות אבלותן בשוה כולם משיצא המת או כולם משיסתם הגולל אז הבא ממקום קרוב מונה עמהן בכל ענין אפי' בא ביום הז' בעוד שנוהגין קצת אבילות כיון שחזר הגדול קודם שעמדו המנחמין ומונה עמהן אבל אם התחילו אבילות בשוה והלך הגדול אח"כ לבה"ק להתעסק בצרכי המת לעשות מצבה או בנין לקבר ולא חזר כלל אחר שבא הקרוב או שחזר אחר שעמדו המנחמין דינא הכי אם בא הקרוב תוך ג' מונה עמהם ואם בא לאחר ג' מונה לעצמו ואם הלך הגדול לעסק אחר שלא בצרכי המת אפילו בא הקרוב תוך ג' מונה לעצמו כיון שלא חזר הגדול לביתו ואם בא הקרוב ממקום רחוק בכל ענין מונה לעצמו וכל שדינו למנות עמהם אפילו חזר אח"כ לביתו מונה עמהן:

סיכום שיטות הראשונים בביאור סוגיית הבא למקום האבלים והחוזר מבית הקברות

רבי שמעון אומר אפילו בא ביום השביעי ממקום קרוב מונה עמהן אמר רבי חייא בר גמדיא אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי: והוא שבא ומצא מנחמין אצלו. בעי רב ענן: ננערו לעמוד ולא עמדו, מהו? - תיקו.
אמר ר' יוחנן הלכה כר' שמעון באבל.

בא אח"כ למקום המת אצל שאר הקרובים שהתחילו כבר להתאבל לא יקצר אבילותו בשביל זה וכן אם בא אצל הקרובים ואינם במקום שמת המת ולא במקום קבורה כל אחד מונה לעצמו משעה שנודע לו אבל אם לא ידע שמת לו מת עד שבא אל הקרובי' שבמקום המת או מקום קבורה אם היה במקום קרוב שהוא מהלך עשר פרסאות אפי' בא ביום הז' אם מצא מנחמין אצל גדול הבית אפילו שננערו לעמוד הואיל ומצא מנחמין דהיינו שנוהגין עדיין קצת אבילות מונה עמהן דכיון שהגדול מונה עמהן גם הוא מונה עמהן אבל אם לא מצא אצל גדול הבית מונה לעצמו וכן גדול הבית שבא ממקום קרוב מונה לעצמו ואם בשעת קבורה הלכו מקצת הקרובי' לבית הקברות מונין עם אלו שבבית בין גדולים בין קטנים בין שבה"ק קרוב או רחוק בין באו תוך ג' בין ביום ז' והוא שבאו ומצאו מנחמין אבל אם לא מצאו מנחמין ביום ז' אותן שהלכו לבה"ק מונין לעצמן משיסתם הגולל וכן הבא ממקום אחר לשם ומצא שהלך הגדול לבה"ק כיון שחזר הגדול אצלם אפי' ביום ז' ומונה עמהם אף זה נגרר עמהם ונמצא כולם מונין מנין א' והוא שבא זה ממקום קרוב ודוקא שנשארו מקצתן בבית אבל אם לא נשארו מקצתן בבית מונה לעצמו אם לא שבא תוך ג' ואם לא חזר גדול תוך

מו"ק כא ב: תנו רבנן: אבל, שלשה ימים הראשונים בא ממקום קרוב - מונה עמהן [הואיל דבמקום קרוב הוה, ויכול לבא בתחלת האבילות - חשבינן ליה כמו דאתא], בא ממקום רחוק - מונה לעצמו. מכאן ואילך, אפילו בא ממקום קרוב - מונה לעצמו. רבי שמעון אומר: אפילו בא ביום השביעי ממקום קרוב - מונה עמהן.

אמר מר: שלשה ימים הראשונים, בא ממקום קרוב - מונה עמהן. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: והוא שיש גדול הבית בבית.

איבעיא להו וכו' (ראה בטבלה).

אמר להו רבא לבני מחוזא: אתון דלא אזליתו בתר ערסא, מכי מהדריתו אפייכו מבבא דאבולא - אתחילו מנו.

<p>תא שמע, דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו הלך גדול הבית לבית הקברות מונה עמהן [דאבילות שלהם התחילה משחזרו פניהם מן המת ואבילות של גדול עד שיסתום הגולל]. - מונה עמהן? והתניא מונה לעצמו! - לא קשיא: הא דאתא בגו תלתא, והא - דלא אתא בגו תלתא כי הא דאמר להו רב לבני הצלפוני: דאתו בגו תלתא - לימנו בהדייכו, דלא אתו בגו תלתא - לימנו לנפשיהו</p>	<p>איבעיא להו: הלך גדול הבית לבית הקברות [אחר מטתו לקבורו] מהו? [מי חשבינן ליה כמאן דהוי בביתיה, הואיל ולצורך המת הלך אתו]</p>	
<p>אם הלך גדול הבית לבה"ק ובא בתוך שלשה מונה האבל עמהם. בא האבל לאחר שלשה ומצא שהלך גדול הבית לבה"ק מונה לעצמו (בין לת"ק בין לר' שמעון).</p>	<p>מה דין האבל הבא ממקום קרוב ולא מצא את הגדול בבית</p>	<p>ר"ח ר' יצחק והצרפתם</p>
<p>על הגדול עצמו אמרו הא דאתא בגו תלתא וכו' לא שנא בית הקברות קרוב או רחוק. אבל הבא ממקום אחר כל שלא מצא גדול הבית בבית ממש מונה לעצמו אפילו בגו ג'.</p>		<p>ראב"ד</p>
<p>הרי"ף סתם כרבי שמעון והשמיט מלכתוב דין גדול הבית שהלך לבית הקברות לפי שהסוגיא כתנא קמא אתיא, לפ"ז: אפילו הלך גדול הבית לבה"ק מונה עמהם כשבא תוך ג' כרבנן דגדול שבא מבית הקברות אפ' רחוק אצל הקטנים, וקטן שבא ממקום קרוב אצל גדול הבית שוין הן. ומיהו איהו ודאי אינו נוהג אבלות אלא לאחר שיסתם הגולל אלא שמונה עמהם כשבא אצלם לתנא קמא תוך שלשה ולרבי שמעון כל שבעה (דלר"ש לית ליה שלשה כלל אלא כל זמן שבא ומצא מנחמים אצלו הרי הוא כיום שלישי). וכן הבא ממקום קרוב לשם ומצא שהלך גדול הבית לבית הקברות כיון שחזר גדול הבית אצלם אפילו ביום שביעי ומונה עמהן, אף זה נגרר עמו ונמצאו כולם מונין מנין אחד וזהו הפירוש הנכון והראוי לסמוך עליו.</p>	<p>מדאמרין והוא שיש גדול הבית בבית הא גדול שבא ממקום אחר לכאן אינו נגרר אחר הקטנים בעי בגמ' הלך זה הגדול לבה"ק מהו נגרר הוא עמהם או הם נגררים אחריו ואין מונין עד שיסתם הגולל.</p>	<p>רמב"ן בהבנתו את הרי"ף</p>
<p>ב"י: דעתו כדעת הרי"ף שהשמיט מלכתוב דין הלך גדול הבית לבית הקברות לפי שהם ז"ל סבורים שאותה סוגיא אליבא דתנא קמא איתמר, אבל לרבי שמעון לא שנא לן בין תוך שלשה לאחר שלשה דאפילו בא ביום השביעי והוא שבא ממקום קרוב ומצא גדול הבית בבית. וגדול הבית שהלך לבית הקברות אינו מונה אלא משיסתם הגולל ואפילו חזר אצל בני הבית ביום השלישי, והם מונין משיחזרו פניהם, והבא ממקום קרוב מונה עם גדול הבית דאחריו הוא נגרר. ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן. ש"ך: רמב"ם כרי"ף עפ"י הבנת הרמב"ן את הרי"ף: דאפי' בא הגדול אצל בני הבית תוך ז' מונה עמהם ולא מסתימת הגולל בין שבא ממקום קרוב או רחוק.</p>		<p>רמב"ם</p>
<p>ש"ך: דעת הרא"ש נ"ל דמפרש הא דאתא בגו תלתא על האחר הבא ולא הוזכר לדבריו בש"ס אם חזר הגדול לביתו או לא אלא לעולם היכא דהלך הגדול לבית הקברות ובא אחר תוך שלשה מונה עמהן לאחר שלשה מונה לעצמו ואם לא הלך לבית הקברות אז אפי' בא ביום הז' מונה עמהן כרבי שמעון. אבל הטור ס"ל דהרא"ש מפרש הא דאתא בגו תלתא על הגדול. ר"ח ותוס' פירשו (בניגוד לרא"ש) שהגדול הלך לבה"ק קודם סתימת הגולל, דרק אז יש חילוק בין אם חזר תוך ג' או לא, אבל כשחזר הגדול ג"כ מן המת קודם סתימת הגולל שמתחיל מיד למנות עם שאר בני הבית אף שהולך אח"כ לבה"ק (כהבנת הרא"ש) וחזר אחר שלשה ימים מ"מ הרי הוא מונה עמהם, וכיון שמונה עמהם א"כ גם הבא מונה עמהן בכל ענין רק שבא ממקום קרוב (ודלא כפסיקת הרא"ש הסובר שאין האחר תלוי במה שהגדול מונה עמהן או לא).</p>	<p>הלך גדול הבית לבה"ק לעשות צרכי המת לעשות מצבה או צורך בנין הקבר ובא אחד מן האחין תוך ג' מהו? (פירוש הרא"ש מחוייב מהבנתו שאין הבבלי חולק על הירושלמי ואם הלך הגדול לקבור את המת אף הנשארים מונים משיקבר!).</p>	<p>טור (רא"ש)</p>

סיכום לדינא

<p>דין ההולכים לבית הקברות ובאו למקום שהאבלים שלא הלכו לבית הקברות יושבים משעה שהחזירו פניהם מן המת.</p>	<p>הבא ממקום קרוב¹ ומצא מנחמין אצל גדול הבית, הכל מודים שהלכה כר"ש ואפי' בא ביום ז' מונה עמהם, ולא נחלקו אלא כשלא מצא גדול שבבית לפי שהלך לבה"ק.</p>	
<p>אין נוהגים אבלותם עד שיסתם הגולל, ואם באו בתוך ג' ימים מונים עם אלו שבכאן, אפי' שבה"ק רחוק בין שהיה ההולך לבה"ק גדול הבית או קטן.</p>	<p>מונה עמהם אם בא בתוך ג' וגדול הבית בבה"ק אך בא בתוך ג' (שאף הגדול מונה עמהם).</p>	<p>ר"ח וחכמי צרפת</p>
<p>מתחילים אבלות משעה שיסתם הגולל וכשבאים למקום האבלים מונים עמהם אפי' באו ביום ז' אם מצאו מנחמין אצלם. ש"ך: כתב מהרש"ל דאף הרמב"ן מודה היכא שלא נשאר מקצתן בבית דמונה לעצמו והביאוהו האחרונים, ומשמע מדבריו שם דמודה להרא"ש.</p>	<p>מונה עמהם אפי' גדול הבית בא רק ביום ז' (כיון שאף הגדול מונה עמהם ונמצאו כולם מונין מנין אחד!). ש"ך (המשך דברי מהרש"ל): וא"כ אם בא תוך ג' מיהת מונה עמהן אף שלא נשאר מקצתן בבית ודוק².</p>	<p>רמב"ן בדעת רי"ף</p>
<p>גדול הבית שהלך לבה"ק אינו מונה אלא משיסתם הגולל ואפילו חזר אצל בני הבית ביום ג', והם מונין משיחזרו פניהם.</p>	<p>מונה עם גדול הבית המונה לעצמו משיסתם הגולל אפי' חזר מבה"ק (הסוגיא רק לת"ק).</p>	<p>רמב"ם (ב"י: וכן הרי"ף)</p>
<p>עולה מביאור הב"י ברמב"ם: אינו מונה אלא משיסתם הגולל ואפילו חזר ביום ג'. ש"ך יב: אין דברי הב"י נראים עיקר אלא נראה עיקר כמ"ש הרמב"ן לדעת הרי"ף. ולענין דינא נראה עיקר כסברת הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן והסמ"ג ורבינו ירוחם דלעיל דרבים וגדולים נינהו ומקילין באבל וגם רבינו ירוחם בתרא הוא. ש"ך: אם גדול המשפחה הולך עמו, אף אלו שבכאן אינן מונין אלא משיקבר, אם גדול הבית דר במקום שיקבר (ואינו יכול לבוא תוך ג'), כמתחייב מהש"ע בסע' ב, וכעולה מהירושלמי (שבאופן זה מתפרש שאינו חלוק על הבל"י).</p>	<p>כשיסתם הרמב"ם עפ"י הבנת הב"י: מי שמת לו קרוב, ולא ידע עד שבא למקום שמת שם המת, או למקום קבורה³, אם היה במקום קרוב שהוא מהלך י' פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד, אפילו בא ביום הז', אם מצא מנחמים אצל גדול הבית, אפילו שנערו לעמוד, הואיל ומצא מנחמים (דהיינו שנוהגים עדיין קצת אבלות) (טור ורשב"א בתשובה), עולה לו ומונה עמהם תשלום שלשים יום; ואם לא מצא מנחמים, מונה לעצמו. וכן אם היה במקום רחוק, אפילו בא ביום שני, מונה לעצמו שבעה ושלשים מיום שבא.</p>	<p>שוע (רמב"ם) והכרעת הש"ך</p>
<p>עולה מדבריו שאם בא תוך ג' ימים מונה עמהם</p>	<p>הגה: וי"א דאפילו אם בא אחד, ואין הגדול בבית רק שהלך לצורך המת, אם חזר תוך ג' ימים הוי כאילו הוא בבית והבא תוך ג' מונה עמהם (וכן הוא בטור); ויש להקל כסברא זו. וכל שדינו למנות עמהם, אפילו אם חזר אחר כך לביתו, מונה עמהם (רשב"א).</p>	<p>רמ"א (ד"מ: ר"ח תוס' ורא"ש)</p>

¹ בה"ג: בגו תלתא מונה עמהם ואפילו בא ממקום רחוק, לבתר תלתא יומי ממקום רחוק מונה לעצמו ממקום קרוב מונה עמהם **כרבי שמעון**. ר"י גיאת: בה"ג מערב הדין ומודה ר"ש במי שבא ממקום רחוק, ולא נאמרו דברי ר' יוחנן כאן אלא אליבא דת"ק, אע"ג שר' יוחנן פסק כר"ש. כהבנת ר"י גיאת נקטו כל שאר הראשונים.

² אלא מיהו היכא דהתחיל הגדול למנות עמהן בשוה ואח"כ הלך לבה"ק לצורך מצבה וכה"ג נהי דלהרמב"ן בכל ענין מונה עמהן היינו דחזר הגדול אצלן תוך ז' אבל היכא דלא חזר כלל מזה לא הזכר בדבריו ונראה דקי"ל כהרא"ש שבהא דאם בא אחד ממקום קרוב תוך ג' מונה עמהן דהוי כמי שישנו בבית ואם בא אחר ג' מונה לעצמו כיון דאין הגדול שם. ודוקא כשהלך להתעסק בצרכי המת אבל אם הלך בעסק אחר בכל ענין מונה לעצמו כיון שלא חזר הגדול תוך ז'.

³ ש"ך יא: אבל אם לא היה לו מקום מיתה ולא מקום קבורה כל אחד מונה לעצמו, כ"כ הגהת אשר"י מא"ז ומביאו ב"י וד"מ.

שיטת הירושלמי

<p>בבלי: אמר ליה רבא לבני מחוזאי אתון דלא אזליתו בתר ערסא מכי אהדריתו אפייכו מבבא דאבולא אתחילו מנו.</p>	<p>בבלי: תא שמע, דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו הלך גדול הבית לבית הקברות מונה עמהן [דאבילות שלהם התחילה משחזרו פניהם מן המת ואבילות של גדול עד שיסתום הגולל]. - מונה עמהן? והתניא מונה לעצמו! - לא קשיא: הא דאתא בגו תלתא, והא - דלא אתא בגו תלתא</p>	<p>ירושלמי מועד קטן פרק ג ה"ה: (קושיא: אית תניי תני אילו שכאן מונין משיצא המת ואילו ששם מונין משיסתם הגולל אית תניי תני אילו ואילו משיסתם הגולל. (תירוץ): רבי סימון בשם ר' יהושע בן לוי הכל הולך אחר גדול המשפחה רבי יעקב בר אחא בשם ר' אסי לחומרין מהו חומרין אם היה גדול המשפחה כאן אילו שכאן מונין משיצא המת ואילו ששם מונין משיסתם הגולל [גיר' הרא"ש: אלו ואלו מונין משיצא המת] אם היה הגדול שם אילו ואילו מונין משיסתם הגולל.</p>	
<p>ש"ך יב: מיירי כשהתחילו האבילות בשוה כגון שכולם עם הגדול נשאר בבית.</p>	<p>ש"ך יב: מיירי בגדול שהתחיל אבילות עם בני הבית בשווה ואח"כ יצא לביה"ק לתקן מצבה וכדומה, שבודאי ממשיך למנות עם האחרים (והחילוק של בגו ג' מתייחס רק לאחר הבא ממקום קרוב שלא מצא את גדול הבית.</p>	<p>הירושלמי איירי בענין התחלת אבילות ומשמיענו שיש חילוק כשיש שם גדול (וממילא אינו חולק על הבבלי). ש"ך י"ב: לפי זה היכא שהיה הגדול בשעת קבורה דהיינו בסתימת הגולל והאחרים נשארו בבית לעולם מונין אלו ואלו משיסתם הגולל (כמבואר בירושלמי לגיר' הרא"ש).</p>	<p>רא"ש</p>
<p>תורת האדם עמ' קסא: סברת הירושלמי שהנשארים מונים משיסתם הגולל אם הגדול הלך לבה"ק, חולקת על דברי ר' יוחנן שאמר אפילו הלך גדול הבית לביה"ק מונה עמהן (כשחוזר).</p>		<p>בעמ' קמו הביא את הירושלמי כגירסת הרא"ש, ועל כן ההולכים לבה"ק מונים משיצא המת אם הגדול נשאר בבית (ש"ך ס"ק ב)</p>	<p>רמב"ן</p>
<p>אבל אותם ההולכים עם המת מונים משיסתם הגולל בין גדול הבית בבית בין הולך לבית הקברות וכן המנהג (ודלא כירושלמי).</p>	<p>הנשארים אינם מונים עם גדול הבית שהולך לבה"ק, ומונה מסתימת הגולל, ודלא כירושלמי (ראה תוס' שם ד"ה דאתא).</p>	<p>קשה מהו לחומר אה זימנין אזלינן לקולא בתר גדול הבית כגון שגדול המשפחה כאן שכולם מונין משיצא המת (כגירסת הרא"ש) דהוי קולא. לכן נראה לפרש שאם גדול המשפחה כאן מונין מיד ומתחילין להתאבל עמו לכבודו מיד כשישמעו אפילו שלא בפניו אבל עיקר האבילות יתחילו למנות משיסתם הגולל עכ"ל⁴.</p>	<p>תוס' דף כב א ד"ה מהדירתו</p>
<p>כרמב"ם וכעולה מהבבלי שהנשארים בבית מונים מיציאת המת בכל ענין. ש"ך יב: על כרחך שבסע' ב מיירי שהגדול דר במקום שיקבר ונשאר שם, ובסע' ח מיירי בגדול שעתידי לחזור למקום האבלים (חילוק המובא בר"י), ושוב אין סתירה בשו"ע ולא בין הירושלמי לבבלי.</p>		<p>סע' ב: אם גדול המשפחה הולך עמו אף אלו שבכאן אינם מונים אלא משיקבר. היינו כמפורש בירושלמי. ש"ך ב ומסתימת השו"ע אף עולה שההולכים לבה"ק לעולם מונים משיסתם הגולל אפי' הגדול נשאר וכגירסת הירושלמי דידן.</p>	<p>שו"ע</p>

⁴ **ב"י (סע' ב):** קושיית התוס' רק לנוסחת הרא"ש אבל לנוסחת דידן הדבר ברור דלעולם אזלינן לחומר, ואין צריך לפירוש התוס'. והתימה על התוספות שכתבו הירושלמי כגירסת דידן, וצריך לומר שטעות סופר יש בתוספות שבידינו כי הם לא היו גורסין אלא כגירסת הרא"ש ועל כן הוקשה להם והוצרכו להפליגו לדעת אחרת. **אבל הב"ח** כתב שקושיית התוס' אינה קושיא אף לנוסחת הרא"ש וז"ל: והיינו חומר אם היה גדול המשפחה נשאר בכאן צריכין אותן שהולכין לטרוח ולנהוג אבילות, ואם גדול הבית הלך עם המת צריכין אותן שנשארו כאן להמתין שלא להתחיל אבילות עד שיסתם הגולל וזהו גם כן חומר להם, וזה הפירוש נראה פשוט ולא ידעתי מה ראו התוספות להקשות ולפרש בדוחק.

**העולה להלכה ממחלוקת הבבלי והירושלמי
בדין האבלים כשגדול הבית נשאר בבית או שהלך למקום הקבורה יחד עם המת**

ההולכים לבית הקברות	הנשארים בבית	
משיסתם הגולל ואם גדול הבית נשאר משיצא המת	משיצא המת ואם הלך גדול לבה"ק משיסתם הגולל	ירושלמי לגי' הרא"ש
משיסתם הגולל אפי' גדול הבית נשאר תוס' כוונת הירושלמי שאם הגדול נשאר ההולכים מחמירין משיצא המת משום כבוד הגדול אך עיקר מניינים משיסתם הגולל, ואין זה כבבלי.		ירושלמי לגי' דידן
ש"ך ב: הרמב"ן הביא את הירושלמי בגי' הרא"ש בעמ' קמו ומשמע שמסכים לו שאם גדול הבית נשאר משיצא המת. (החוזר למקום האבלים מונה עמהם לת"ק תוך ג' ולר"ש תוך ז, כמבואר בבבלי).	משיצא המת אפי' הלך הגדול לבה"ק ודלא כירושלמי (כמפורש ברמב"ן עמ' קסא).	רמב"ן, תוס'
כירושלמי עפ"י גירסתו (אין סתירה לבבלי)	כירושלמי (ואין סתירה לבבלי)	רא"ש וטור
ש"ך ב: משיסתם הגולל אפי' הגדול אצל אלו שנשארו (כמנהג המובא בתוס' עפ"י הבבלי ואפי' שגדול נשאר בבית, ובאמת זהו פשט הירושלמי לגירסא דידן, שהיא הגירסא המחוייבת מפשט הירושלמי, ודלא כפירוש התוס' לירושלמי עפ"י גיר' הרא"ש).	סעיף ב: כירושלמי ש"ך יב: לאור דברי השו"ע בסע' ח שהנשארים מונים לעצמם וגדול ההולך לבה"ק מונה לעצמו צריך להעמיד את השו"ע בסע' ב בגדול הדר שם, ושוב אין סתירה בין הבבלי לירושלמי וכדברי ר"י.	שו"ע